

Kronika Stowarzyszenia Pamięci Powstania Warszawskiego 1944

Czerwiec 2011 r.

Przywrócić Starówce pamięć o Powstaniu Warszawskim 1944 r.

Był taki czas, gdy w tej historycznej dzielnicy Warszawy pamiętano o zrywie powstańczym 1944 r. Był taki czas, gdy na elewacjach Muzeum Historycznego m. st. Warszawy fotografie żołnierzy Powstania przywoływały chłopców i dziewczęta z tamtych, sierpniowych dni. A fotografie umieszczone w witrynach sklepów, restauracji i instytucji przypominały domy, ulice, barykady walczącej Starówki. Do siostr sakramentek na Rynku Nowego Miasta, w rocznicę powstańczych tragicznych wydarzeń w tym kościele i klasztorze, przybywał Prezydent Rzeczypospolitej Lech Kaczyński.

Bo to tu staromiejski lud poderwał się do walki ze zniechęconym niemieckim okupantem. To tu, w wolnej Starówce ze wzruszeniem śpiewano przepiękną pieśń i słowa „Warszawianki” – „...Oto dziś dzień krwi i chwały, aby dniem wskrzeszenia był...”. A kiedy nadciągały zwiastuny klęski i zabrakło nadziei na realną pomoc, obrońca Starówki, żołnierz Batalionu „Parasol”, podchorąży „Ziutek” Józef Szczepański napisał w wierszu „Czerwona zaraza” gorzkie słowa: „Czekamy ciebie, czerwona zarazo, byś wybarwiła nas od czarnej śmierci...”

* * *

Nie ma najmniejszych przeszkód, by Starówka do tej dobrej tradycji powróciła. Zwłaszcza, że w sierpniowe dni Stare Miasto jest licznie odwiedzane.

Potrzebna jest jedynie inicjatywa i uparte dążenie do wyznaczonego celu. I równie uparte drażnienie świadomości mieszkańców i użytkowników domów, sklepów Starówki. Konieczny jest udział młodzieży uczącej się w staromiejskich szkołach i zorganizowanej w harcerstwie; także Klub Sportowy „Polonia” z ulicy Konwiktorskiej. A zwłaszcza poparcie władz samorządowych i stowarzyszeń społecznych.

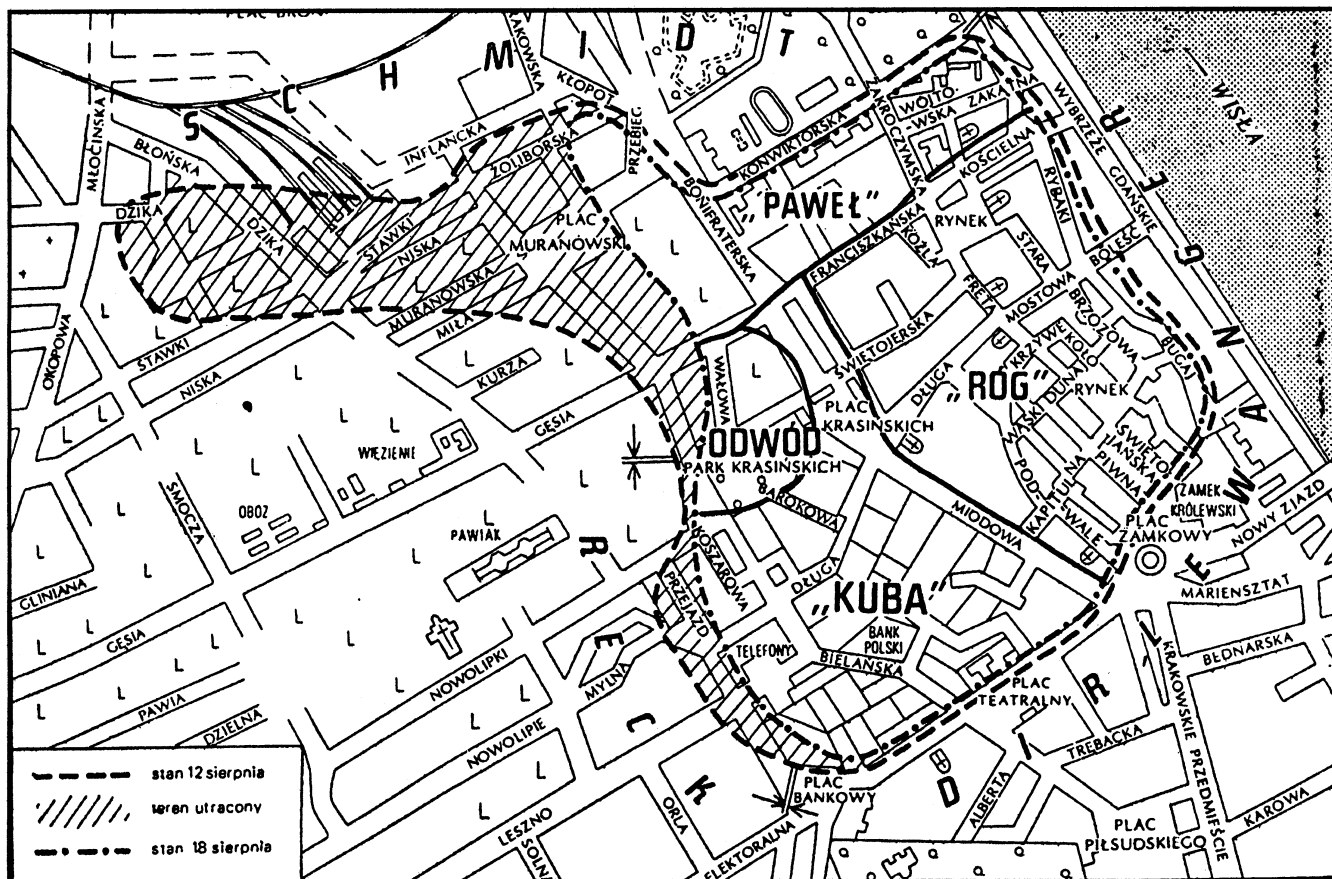
Jest oczywiste, że nikt inny tylko Stowarzyszenie Pamięci Powstania Warszawskiego 1944 taką inicjatywę powinno podjąć.

ULICA FRETA I POWSTANIE WARSZAWSKIE

Miodosytnia „Pasięka” (ulica Freta 7/9) jest zainteresowana organizowaniem koncertów warszawskich i powstańczych piosenek i pieśni. Zasady współpracy do ustalenia.

Obrona Starówki 1.8–2.9.1944 r.

Kalendarium ważniejszych wydarzeń na Starówce

Od 1 do 12 sierpnia. Pierwsze strzały. Natarcie Batalionu „Bończa” na dom Schichta (Nowy Zjazd 2) zakończyło się klęską. Powstańcy obsadzają część wypalonego Zamku Królewskiego, Kanonię oraz wyloty ulic Świętojańskiej, Pivnej, Podwała, Miodowej. Uparta obrona tych ulic trwać będzie niemal do ostatnich dni walk o Starówkę. Oddział Dyspozycyjny warszawskiego Kedywu „Kolegium A” po walce zdobywa przy ul. Stawki magazyny SS i szkołę, gdzie uwolniono ok. 60 Żydów. Od tej pory aż do utraty Stawek (12.8) wojsko i ludność Starówki korzystają z bogatych zasobów magazynów, zwłaszcza żywności. Stąd pochodzą słynne panterki staromiejskich powstańców. Powstańcy przy aktywnym udziale mieszkańców Starówki wznoszą liczne barykady. 104 kompania syndykalistów zdobywa szpital w szkole przy ul. Barokowej. Opanowano centralę telefoniczną na Tłomackiem, więzienie przy ul. Daniłowiczowskiej. Natarcie na PWPW (Polska Wytwórnia Papierów Wartościowych) przy ul. Sanguszkii zakończyło się sukcesem; zdobycz to broń, bogate magazyny żywności. Na Ratuszu zawieszono polską flagę. Ujawniają się oddziały Armii Ludowej. Powstańcze oddziały zajęły gmach Banku Polskiego przy ulicy Bielańskiej, który od tej pory stanie się ważnym bastionem obrony. 2 sierpnia dca odwodów ppłk. Rataj „Paweł” uznając, że powstanie nie udało się wydał rozkaz dwóm sta-

romiejskim batalionom „Wigry” i „Antoni” wymarszu do Puszczy Kampinoskiej. Nad ranem zgrupowanie dotarło na Wolę, gdzie zostało zatrzymane przez KG AK. Opanowano po walce pałac Blanka, Arsenal, pałac Mostowskich, ulicę Rybaki. Niemcy rozpoczynają krwawe natarcia na Placu Zamkowym o wyloty staromiejskich ulic. Licho uzbrojeni obrońcy skutecznie posługują się jedyną posiadaną bronią przeciwpancerną – butelkami z benzyną. Na Starówkę docierają tłumy ocalałej od niemieckiej rzezi ludności Woli. Po raz pierwszy ujawniają się barbarzyńskie i krzyżackie metody walki. „Widziałam z okien mieszkania pamiętny obraz – tłum mężczyzn, kobiet podążał masą w stronę barykad, za nimi Niemcy z czołgami. Serce krajało się patrząc na ów tragiczny pochód” – opisuje mieszkanka Woli Alicja Płodarska.

Niemieckie natarcia, odparte przez powstańców, miały na celu przebicie trasy Wolska–Chłodna–Elektoralna–most Kierbedzia. W nocy z 6 na 7 sierpnia hitlerowskie oddziały Reinefartha dotarły przez Ogród Saski do pl. Piłsudskiego. Rozpoczęło się natarcie, którego celem było zdobycie Starówki. Za każdą cenę. Już 7 sierpnia Niemcy wywlekli mieszkańców ulic Fredry, Alberta (Niecałej), Senatorskiej i użyli ich jako osłonę czyli żywe barykady. Na placu Teatralnym ludzie zgromadzeni przed czołgami uklękli i oczekując śmierci podjęli śpiew pieśni *Boże coś Polskę...* To z

tych dni zachowały się miejsca pamięci i tablice informujące o okrutnych wydarzeniach.

7 sierpnia dowódcą obrony Starówki, a jednocześnie d-cą Grupy Północ (Starówka, Żoliborz, Kampinos) został ppłk. „Wachnowski” (Karol Ziemiński). Obronę Starego Miasta podzielono na odcinki. Odcinkiem wschodnim dowodził mjr „Róg” (Stanisław Błaszczak) – Podwale–Świętojańska–Kanonka–Brzozowa–Kamienne Schodki–Mostowa/Rybaki. Odcinkiem południowym Miodowa–Kozia–Bielańska dowodził ppłk „Kuba” Jakub Juszcakiewicz. Północnej flanki Starówki strzegła PWPW. Na zachodzie, gdzieś przy Okopowej i Stawkach walczyły oddziały Kedywu dowodzone przez ppłk „Radosław” (Jan Mazurkiewicz).

Nikły stan uzbrojenia powstańców Starówki poprawił się dzięki zdobyczom w walce. Rozwijano również produkcje własnych granatów i butelek z benzyną.

11 sierpnia rozpoczęło się gwałtowne natarcie na Zgrupowanie „Radosław”, chroniące Starówkę od zachodu i takie same pod względem natężenia, natarcie na odcinki wschodni i południowy. W rejonie pl. Zamkowego o świcie wyszło natarcie wspierane silnym ogniem artylerii i czołgów skierowane na wyloty ulic Świętojańskiej, Pivnej i Podwala. Niemcy zajęli

Zamek Królewski, ale szybkie kontrnatarcie wyparło hitlerowców z zajętych pozycji. Drugie natarcie przyniosło Niemcom umocnioną pozycję w zachodnim skrzydle Zamku. Już o 7.30 nieprzyjaciół przystąpił do trzeciego w tym dniu natarcia, skutkującego czasowym opanowaniem pierwszych barykad broniących dostępu do Starego Miasta. 11 sierpnia mjr „Róg” meldował dcy Starówki: „W wąskich staromiejskich uliczkach, przy palących się domach, utrzymania barykad nie przeprowadzę”.

W tym samym dniu, także w godzinach rannych, Niemcy natarli na odcinku południowym. Pod osłoną czołgów i ludności polskiej zgromadzonej jako „żywe barykady” uderzyli na pałac Blanka, Ratusz, Bank Polski, klasztor Kanoniczek i więzienie przy ul. Daniłowiczowskiej. Polski kontratak odrzucił niemieckie grupy wdzierające się do bronionych obiektów.

Na północy natarcie niemieckie spowodowało opanowanie cennych magazynów na Stawkach. W gwałtownym kontrnatarciu pod osobistym dowództwem „Radosława” Stawki zostały odbite, a skrwawione walkami na Woli oddziały Zgrupowanie dotarły na Starówkę. W tym dniu rozpoczęła się generalna rozprawa z powstańcami i ludnością Starówki.

Walki trwały do 2 września.

To o plac Zamkowy i Zamek Królewski, ulice Podwale, Pivną, Świętojańską i Kanonkę toczyły się zacięte boje w obronie Starówki.

Walne Zgromadzenie Stowarzyszenia Pamięci Powstania Warszawskiego 1944 w dniu 18 czerwca 2011 roku przyjęło uchwały m.in. o zmianach w składzie Zarządu:

- powiększono skład Zarządu do 9 członków;
- wybrano do Zarządu trzech nowych członków – Jerzego Antepowicza, Zbigniewa Krakowiaka, Mariana Stefańskiego.

* * * *

Skład Zarządu Stowarzyszenia Pamięci Powstania Warszawskiego 1944 od 22 czerwca 2011 r.

Jolanta Kolczyńska – Prezes
Stowarzyszenia Pamięci Powstania Warszawskiego 1944
tel. 22 6209245

Andrzej Rumianek – Zastępca Prezesa SPPW 1944
tel. 22 8115683

Jerzy Antepowicz – Zastępca Prezesa SPPW 1944
tel. 603630778

Zbigniew Krakowiak – Sekretarz
tel. 798998812 email: typogra@op.pl

Agnieszka Janczak-Baczyńska – Skarbnik
tel. 501775821

Maciej Janaszek-Seydlitz – Członek Zarządu
tel. 668842802 email: maciej.janaszek@wp.pl

Radosław Kierełowicz-Kieryłowicz – Członek Zarządu
tel. 501262919 email: rkvk00@gmail.com

Maria Mazierska – Członek Zarządu
tel. 22 6177481

Marian Stefański – Członek Zarządu
tel. 22 823 42 96

Zapraszamy do naszej siedziby
i wystawy dokumentów Powstania Warszawskiego 1944 r. przy ulicy Długiej 22,
gdzie **Dyżury** pełni członek Zarządu od poniedziałku do czwartku w godzinach 11-16.
Tel. 22 499 56 64

Zapraszamy do naszej strony internetowej www.sppw1944.org

OPRACOWANIE REDAKCYJNE, TEKST I FOTOGRAFIE
ZBIGNIEW KRAKOWIAK

TEL. 798 998 812 EMAIL: typogra@op.pl

Redakcja prosi o nadesłanie uwag i propozycji
dotyczących pierwszej edycji „Kroniki SPPW 1944”.